

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN YÖNELMEYİ DÜŞÜNDÜKLERİ EĞİTİM ALANLARI VE KARIYER PSİKOLOJİK DANIŞMANLIĞI

PREFERENCES AMONG HIGH SCHOOL STUDENTS FOR UNIVERSITY STUDY
AREAS AND CAREER COUNSELLING

Bahtiyar ERASLAN ÇAPAN¹

Fidan KORKUT OWEN²

Öz

Bu çalışmanın amacı, cinsiyetleri, okulları, sınıfları ve genel not ortalamaları farklı olan orta öğretim öğrencilerinin Uluslararası Standart Eğitim Sınıflamasına göre yönelmeyi düşündükleri eğitim alanlarının değişip değişmediğini ve en çok istenen eğitim alanlarının hangilerinin olduğunu araştırmaktır. Araştırmanın verileri iki liseden 93'ü kız ve 64'ü erkek olmak üzere toplam 157 öğrenciden toplanmıştır. Verilerin toplanması için öğrencilerin demografik bilgilerini belirttikleri ve sekiz eğitim alanı içinden üniversitede seçmeyi planladıkları alanları üçlü derecelenmeli olarak işaretledikleri bir formdan yararlanılmıştır. Analizler için SPSS 13 paket programı aracılığı ile kay kare testi yapılmıştır. Dört demografik değişken ve sekiz eğitim alanı olmak üzere toplam 32 kombinasyona dayalı olarak analizler gerçekleştirilmiştir. Sekiz farklı eğitim alanına bakıldığında, sınıfın beş, cinsiyetin dört, okul türünün üç ve genel not ortalamasının bir eğitim alanını seçmeyi düşünmede fark yarattığı görülmektedir. Araştırmada ayrıca en fazla istenen ilk üç eğitim alanının, mühendislik, üretim ve yapı, sağlık ve sosyal hizmet ile sosyal bilimler iş yönetimi ve hukuk olduğu bulunmuştur. Bulgular kariyer psikolojik danışmanlığı ile ilgili alan yazındaki araştırma sonuçlarına göre tartışılmış ve bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ortaöğretim öğrencileri, eğitim alanlarını seçme, Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması, kariyer psikolojik danışmanlığı

Abstract

The purpose of this study was to examine possible factors influencing the selection of university study areas according to International Standard Classification of Education. Among the factors considered possibly significant were gender, school type, academic year, and cumulative grade point average. The respondents in this investigation were 157 high school students from two high schools (93 female, 64 male). Data were collected through the use of a survey form used to record demographic information as well as self-reported preferences for eight fields of university study. The resulting survey data were subjected to a chi-squared test analysis using SPSS 13. With four demographic variables and eight study areas the resulting 32 combinations were examined. Gender was found to be a significant variable among four of the eight areas while academic year was significant among five of the study areas. School type was significant among three of the areas and cumulative grade point average was a significant factor for only one of the study areas. Among the eight study areas the strongest preference among all of the respondents was for engineering, health, and social science areas. These findings were discussed in light of current literature and implications for counselling were offered.

Keywords: Secondary education students, preference of study areas, International Standard Classification of Education, career counselling.

¹ Yrd.Doç.Dr., Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, PDR Anabilim Dalı, beraslan@anadolu.edu.tr

² Bahçeşehir Üniversitesi, PDR Anabilim Dalı, fidan.korkut@es.bahcesehir.edu.tr

1. GİRİŞ

Bireylerin mesleki karar verme süreçlerini etkileyen bir dizi etmen vardır. Üniversite eğitimi almayı düşünen gençlerin hangi bölüme gideceklerine karar vermeleri Türkiye'deki sınav sistemi nedeniyle ayrıca önem taşımaktadır. Türkiye'de eğitim alanındaki sınıflandırmada Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması (ISCED-International Standard Classification of Education) kullanılmaktadır. Bu çalışmada yaygın kullanımı nedeniyle ISCED kısaltması kullanılmaktadır. Bu sınıflamaya göre toplam sekiz eğitim alanı bulunmaktadır: Eğitim; İnsani Bilimler ve Sanat; Sosyal Bilimler, İş Yönetimi ve Hukuk; Müsbet ve Doğal Bilimler; Mühendislik, Üretim ve Yapı; Ziraat, Ormancılık, Su ürünleri ve Veterinerlik, Sağlık ve Sosyal Hizmetler ve son olarak Hizmetler. Öğrencilerin bu alanlardan hangisine yönelmeyi planladıklarına karar vermeleri önemli bir karar gibi görünmektedir.

Bu çalışmanın amacı lise öğrencilerinin en çok hangi eğitim alanlarına yönelmeyi düşündüklerinin cinsiyetlerine, okullarına, sınıflarına ve genel not ortalamalarına göre değişip değişmediğini araştırmaktır. Araştırmanın diğer amacı ise orta öğretim öğrencilerinin en çok hangi eğitim alanlarına yönelmeyi düşündüklerine ilişkin dağılımı ortaya koymaktır. Buna dayalı olarak aşağıda önce kariyer seçimini etkileyen etmenlerden söz edilerek ardından bu çalışmada ele alınan cinsiyet, okul tipi, sınıf düzeyi ve genel not ortalaması değişkenlerine ilişkin araştırmalar özetlenmiştir. En son olarak eğitim sınıflamasına ilişkin daha ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Kariyer seçimini etkileyen etmenler

Yapılan çalışmalarda kariyer/bölüm seçmeyi etkileyen bazı etmenler belirlenmeye çalışılmıştır. Bir çalışmada üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri araştırılmış ve bölüm seçmenin ilk dört nedeni olarak alana duyulan ilgi, alınan puanın bu bölüme yetmesi, alanın kişilik özelliklerine uygunluğu ve iş bulma olanağının yüksekliği olarak saptanmıştır. Dolayısıyla bölüm seçme konusunda ilk sıralarda bireysel ve sistemik etmenlerin yer aldığı görülmektedir (Korkut-Owen, Kepir, Özdemir, Ulaş ve Yılmaz, 2012). Şahin, Zoraloğlu ve Şahin'in (2011) çalışmalarında üniversite öğrencilerinin okudukları bölümü tercih etmelerindeki en önemli iki etkenin okudukları alanı sevme ve mezun olunca iş bulma kolaylığı olduğu bulunmuştur. Hacettepe Üniversitesi Psikometri Uygulama ve Araştırma Merkezi (2014) tarafından 11 bin lise öğrencisiyle yapılan çalışmada öğrencilerin neredeyse yarısının (% 46.6) hem üniversite hem de bölüm tercihlerinde kararlarını verdikleri saptanmıştır. Araştırmada öğrencilerin üniversite tercihlerinde en fazla iş ve burs olanaklarına baktıkları, ilerideki mesleklerini belirlerken, en fazla yaşam tarzlarına uygun olup olmadığını dikkate aldıkları da elde edilen bulgular arasındadır.

Cinsiyet: Davison, Jew ve Davenport (2014) bir alandaki kadın oranı % 60'tan fazla ise o alanı kadın ağırlıklı alan, eğer bu oran % 40-60 arasında ise cinsiyet açısından dengeli alan ve eğer bu oran % 40'ın altında ise erkek ağırlıklı alan olarak tanımlamışlardır. Bu ayrıma göre kadın ağırlıklı alanlara insani bilimler, sosyal bilimler ve eğitim; cinsiyet açısından dengeli olan alanlara doğal bilimleri, işletme, matematik- fizik; erkek ağırlıklı alanlara ise mühendislik ve bilgisayar/bilişim (computer/information) bilimlerini örnek olarak vermişlerdir. Korkut-Owen, Kelecioğlu ve Owen (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da eğitim, insani bilimler ve sanat ile sağlık ve sosyal hizmetler gibi alanlarda ağırlıklı olarak kız öğrencilerin, mühendislik, üretim ve yapı, ziraat, ormancılık, su ürünleri ve veterinerlik ile hizmetler alanlarında ise tutarlı biçimde erkek öğrencilerin baskın oldukları bulunmuştur. Müsbet ve Doğal bilimler, sosyal bilimler iş yönetimi ve hukuk alanlarında ise cinsiyetler arası farkın neredeyse kapanmak üzere olduğu saptanmıştır. Dolayısıyla cinsiyetlere göre seçilen alanlar günümüzde farklılaşmaktadır.

Okul / lise türü: Yapılan araştırmalardan birine göre mezun olunan lise, üniversitede devam edilecek bölümün seçimini etkilemektedir. Üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmada fen lisesi mezunlarının daha çok tıp, diş ve eczacılık fakültelerine; genel lise mezunlarının ise ağırlıklı olarak fen-edebiyat fakültesi, eğitim fakültesi ve iktisadi ve idari bilimler fakültelerine girdikleri saptanmıştır (Ayık, Özdemir ve Yavuz, 2007). Aynı çalışmada, ziraat fakültesini kazanan öğrencilerin ağırlıklı olarak meslek liselerinden geldikleri tespit edilmiştir. Araştırmanın bulguları, ortaöğretim kurumunun türünün bir bölümün kazanılmasında önemli bir etmen olduğunu göstermektedir. Bir diğer çalışmada mezun olunan lise türüne göre bölüm seçimini etkileyen etmenler açısından sistemle ilgili gerekçelerin daha fazla ı̇şaretlendiği görölmektedir (Korkut Owen ve ark., 2012). Orta öğretim öğrencileriyle yapılan çalışmalardan birine göre Anadolu Liselerindeki öğrencilerin yükseköğretim konusunda tercih ettikleri meslekler dağılımı gösterse de; okudukları alanlarla ilgili mühendislik, öğretmenlik gibi meslekleri istedikleri görölmektedir (Özcan, 2010). Mesleki karar vermenin ve mesleki kararsızlığın da devam edilen okul türüne göre değiştirdiğini gösteren çalışmalardan birisine göre, meslek ve teknik liseye devam eden öğrencilerin kariyer kararsızlığı puanları genel liseye devam eden öğrencilerden anlamlı olarak yüksek bulunmuştur (Öztemel, 2012). ÖSYM 2016 Kılavuzunda liseler, genel liseler ve meslek liseleri olarak iki gruba ayrılmıştır. Dolayısıyla hangi liseden mezun olunduğu tercih edilebilecek bölümleri etkilemektedir. Bu araştırma sonuçları devam edilen ortaöğretim kurumunun üniversitede seçilecek alanları belirlemede etkisinin olduğunu göstermektedir.

Sınıf: Son sınıflara yaklaştıkça öğrenciler seçenekleri hakkında daha gerçekçi olarak düşünmeye başlamaktadırlar. Daha genç yaştakilerin, yaşı daha ileri olanlara oranla daha fazla mesleki kararsızlık yaşadıkları (Hamamcı ve Hamurlu, 2005) diğer değişle mesleki kararsızlığın yaş yükseldikçe azaldığını (Hamamcı, Bacanlı ve Doğan, 2013) gösteren araştırmalar vardır. Bir başka ifade ile öğrenciler lise son sınıfa ve üniversiteye yaklaştıkça, meslek seçimi üzerinde daha fazla düşünmekte, tercihlerini netleştirmekte ve meslek seçimi ile ilgili daha kararlı hale gelmektedirler.

Not Ortalaması/ Akademik Başarı: Dursun (2008) tarafından 858 Anadolu Lisesi öğrencisi üzerinde ortaöğretimdeki alan derslerindeki (fizik, kimya, biyoloji, matematik, geometri) akademik başarı ile bu alan derslerine karşılık gelen ÖSS alt testleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla yapılan araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin matematik, fizik, kimya, biyoloji, geometri dersleri ile bu derslere karşılık gelen alan testleri arasındaki ilişkiler sırasıyla .72, .65, .62, .73, .67 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre ortaöğretimdeki akademik başarı ile ÖSS’deki başarı arasında orta düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki bulunduğu görölmüştür. ÖSYM’nin kılavuzlarında da ortaöğretim başarı puanının üniversite yerleştirmedeki payı ile ilgili bilgilerin yer alması ve “YGS/LYS’lerde başarılı olan okul birincileri, genel kontenjan ve okul birincileri kontenjanı göz önünde tutularak merkezî yerleştirme ile yerleştirme puanlarının elverdiği en üst tercihlerine yerleştirilecektir” denmesi gibi maddelerin varlığı not ortalamalarının önemini göstermektedir. Akademik başarısını kötü algılayanların iyi algılayanlarınkinden kariyer karar verme güçlükleri puan ortalamalarının anlamlı olarak yüksek bulunması (Bacanlı, 2012) da mesleki karar verirken akademik başarının etkili olduğunu desteklemektedir.

Eğitim Alanları

Türkiye’de eğitim sınıflamasında kullanılan ISCED, eğitim istatistiklerinin derlenmesi, değerlendirilmesi ve sunumu için Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından hazırlanmış bir sınıflamadır (UNESCO, 2011). ISCED 1997 eğitim istatistiklerinin ve karşılaştırılabilir göstergelerin toplanması, derlenmesi ve bunların gerek ulusal gerek uluslararası düzeyde sunumu için uygun bir araç olarak tasarlanmıştır. ISCED sınıflamasında, her bir eğitim programının eğitim alanı ve eğitim seviyesine göre

sınıflandırılması dikkate alınmaktadır ÖSYM, sınav sonuçlarını duyururken ISCED'in yukarıda adları verilen sekiz eğitim alanına göre listeler sunmaktadır. Her alan altında dar ve geniş alanlar da sunulmaktadır. Eğitim alanlarının oluşturdukları alt alanlara bakıldığında Eğitim, Eğitim Bilimleri, anaokulu, ilk okul ve orta öğretim düzeyindeki öğretmenlikle ilgili bölümler, özel eğitim, mesleki eğitim, vb. alanlardan; İnsani Bilimler ve Sanat, dil alanları, edebiyat, güzel sanatlar, müzik, halk sanatları gibi alanlardan; Sosyal Bilimler, İş Yönetimi ve Hukuk, psikoloji, sosyoloji, felsefe, ekonomi, hukuk, kamu, ilahiyat, gazetecilik gibi alanlardan; Müsbet ve Doğal Bilimler, fizik, kimya, biyoloji, matematik, bilgisayar gibi alanlar; Mühendislik, Üretim ve Yapı, tüm mühendislik alanlarından; Ziraat, Ormancılık, Su ürünleri ve Veterinerlik alanında, ziraat, ormancılık, peysaj, botanik, veterinerlik, zooteknik gibi alanlar; Sağlık ve Sosyal Hizmetler, tıp, hemşirelik, diş hekimliği, sosyal çalışma, beslenme; Hizmetler alanı ise ulaşım, çevre, haberleşme, güvenlik gibi alanlardan oluşmaktadır.

Alan yazında hangi alanların daha fazla tercih edildiğine ilişkin fazla araştırma olmadığı gözlenmektedir. Korkut Owen, Kelecioğlu ve Owen (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ÖSYM verilerine göre 2002-2012 yılları arasında öğrencilerin eğitim alanlarına dağılımındaki değişikliklere bakılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre öğrencilerin genel sayılarına ve yüzdelerine bakıldığında 2002 yılında öğrencilerin en fazla eğitim ve ardından sosyal bilimler iş yönetimi ve hukuk alanlarına yöneldikleri saptanmıştır. Onları aynı yüzdeyle müsbet ve doğal bilimler ile mühendislik, üretim ve yapı alanları izlemektedir. On bir yıl sonra bu durum değişerek en fazla öğrencinin sosyal bilimler iş yönetimi ve hukuk alanında olduğu onu eğitim alanının izlediği görülmektedir. Bu alanları insani bilimler ve sanat ve mühendislik, üretim ve yapı alanları izlemektedir. On bir yıllık süreçte tercihlerde en büyük düşüş eğitim alanındaki görülürken, en yüksek artış sosyal bilimler, iş yönetimi ve hukuk alanındaki tercihlerde görülmüştür. Mühendislik, üretim ve yapı alanlarına tercihlerde bir değişme görülmezken insani bilimler ve sanat ile hizmetler alanındaki tercih yüzdelerinde artış vardır. Diğer alanlardaki tercih yüzdelerinde ise düşme gözlenmektedir. Atlı (2016) tarafından orta öğretim öğrencileriyle yapılan bir diğer çalışmada öğrencilere ileride seçmek istedikleri meslekler sorulmuş ve alınan yanıtlar gruplandırılmıştır. Gruplamada ISCO 88 Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması dikkate alınmak istenmiş ise de öğrencilerin birkaç meslek alanına yoğunlaşmalarından dolayı söz konusu sınıflandırma kullanılamamıştır. Onun yerine örneğin ileride avukat, hâkim ve savcı olmak isteyen öğrencileri adalet hizmetleri, mühendis ve teknisyen olmak isteyen öğrencileri mühendislik ve teknik hizmetler, vali, kaymakam, müfettiş, maliyeci ve işletmeci olmak isteyen öğrencileri iktisadi ve idari bilimler gruplarında alınması gibi farklı bir sınıflama kullanılmıştır. Öğrencilerin yetenek, ilgi ve değerlerine göre seçmeyi planladıkları meslek gruplarının değiştiği sonucuna ulaşılmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla, cinsiyetleri, okulları, sınıfları ve genel not ortalamaları farklı olan orta öğretim öğrencilerinin İSCED dikkate alınarak yapılmış sınıflamada yönelmeyi düşündükleri eğitim alanlarının değişip değişmediği araştırılmıştır.

Araştırmanın katılımcıları: Araştırmaya katılımcıları kolay ulaşılabilir durum örneklemesi yoluyla belirlenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Katılımcılar İç Anadolu Bölgesindeki bir şehirde iki ayrı orta öğretim kurumundan 93'si kız, 64'ü erkek olmak üzere toplam 157 öğrenciden oluşmaktadır. İki okuldan birisi Anadolu Lisesi iken diğeri Sosyal Bilimler Lisesidir. Son sınıf öğrencileri sınav çalışmaları için izinli olmaları nedeniyle çalışmaya dahil edilmemiştir. Tablo 1'de katılımcıların özellikleri sunulmaktadır.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Değişkenler		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	93	59.2
	Erkek	64	40.8
Okul	Anadolu Lisesi	77	49
	Sosyal Bilimleri L.	80	51
Sınıf	9+10. sınıf	75	47.8
	11. sınıf	82	52.3
Genel not ortalaması	75-100	106	73.1
	50-74	39	26.9

Veri Toplama Aracı

Sekiz Eğitim Alanını Seçmeyi Düşünme Formu: Formda ISCED'e göre ayrılan sekiz eğitim alanının listesi ve eğitim alanlarının altında da o alana ilişkin bölümlere örnekler verilmiştir. Öğrencilerden her eğitim alanını üçlü (1=düşünüyorum, 2=düşünmüyorum, 3=kararsızım) biçimde derecelmeleri istenmiştir. Ayrıca öğrencilerin demografik özellikleri olan cinsiyetleri, okulları (Anadolu Lisesi ve Sosyal Bilimler Lisesi), sınıfları ve genel not ortalamalarına ilişkin bilgiler edinilmiştir. Dağılımlara bakıldığında 10'uncu sınıfta az öğrenci olduğu için dokuzuncu sınıflarla bir arada ele alınmıştır. Dolayısıyla sınıf değişkeni 9-10. sınıflar ve 11 sınıflar olarak gruplanmıştır. Başarı notları beşli sisteme göre alınmışsa da ortalamaların dağılımına bakıldıktan sonra not ortalamalarının 75-100 ile 50-74 olarak sonradan gruplandırılmasına karar verilmiştir.

Verilerin toplanma süreci ve analizi: Araştırmada kullanılan veriler 2015-2016 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde toplanmıştır. Kolay ulaşılabilir konumda olan okulların yöneticilerinden izin alınmış ve verilerin toplanacağı gün belirlenmiştir. Belirlenen günde araştırmacı okul rehber öğretmeni eşliğinde sınıflara girerek öğrencilere araştırma hakkında bilgi verilmiş, gönüllü öğrencilerin araştırmaya destek olabileceği belirtilerek veriler toplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS 13 programından yararlanılmıştır ve analizleri için kay kare testi kullanılmıştır

3. BULGULAR

Orta öğretim öğrencilerinin cinsiyet, okul, sınıf ve not ortalaması değişkenlerine göre seçmeyi düşündükleri eğitim alanlarına ilişkin bulgular

3.1. Eğitim alanını seçmeyle ilgili yapılan kay kare testi sonuçlarına bakıldığında, eğitim alanını seçmede okullar arasında ($X^2 = 6.2$, $df = 2$, $p < .04$) anlamlı fark bulunmuş ancak cinsiyetler ($X^2 = 2.73$, $df = 2$, $p > .05$); sınıflar ($X^2 = .491$, $df = 2$, $p > .05$) ve not ortalamaları ($X^2 = 2.63$, $df = 2$, $p > .05$) arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Bu konudaki kay kare testi sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur. Tablodaki değerlere bakıldığında Sosyal Bilimler Lisesine devam edenlerin diğer Anadolu Lisesi öğrencilerine göre eğitim alanını seçme eğilimi daha fazla görülmektedir. Anadolu Lisesi öğrencilerin büyük oranda bu alanı seçmeyi düşünmedikleri görülmektedir. Sosyal Bilimler Lisesine devam edenlerin ise alanı seçme konusunda daha fazla kararsızlık yaşadıkları görülmektedir.

Tablo 2: *Eğitim Alanını Seçmeyle İlgili Okul Değişkenine İlişkin Kay Kare Testi Sonuçları*

Gruplar		Okul			X ²	sd	p
		A.L.	S.B.L	Toplam			
Eğitim	Düşünüyorum	12	20	32	6.02	2	.045
	Düşünmüyorum	52	40	92			
	Kararsızım	10	19	29			
Toplam		74	79	153			

3.2. İnsani Bilimler ve Sanat alanını seçmeyle ilgili yapılan kay kare testi sonuçlarına bakıldığında bu alanı seçmede cinsiyetler arasında ($X^2 = 11.93$, $df = 2$, $p < .004$) ve sınıflar arasında ($X^2 = 9.14$, $d = 2$, $p < .01$) anlamlı fark bulunmuştur. Ancak okul ($X^2 = .34$, $df = 2$, $p > .05$) ve not ortalamaları ($X^2 = 2,54$, $df = 2$, $p > .05$) değişkenlerine göre anlamlı fark bulunamamıştır. Cinsiyetler arasında kızların bu alanı seçmeyi daha fazla düşündükleri, kız öğrencilerin kendi aralarında değerlendirildiklerinde bu alanı seçmeyi düşünmeyenlerin daha fazla olduğu, erkek öğrenciler arasında ise düşünmeyenlerin çok daha fazla olduğu görülmektedir. Sınıflar açısından bakıldığında on birinci sınıf öğrencilerinin bu alanı seçmeyi daha az düşündükleri ve çok büyük oranda seçmeyi düşünmedikleri görülmektedir. Dokuzuncu ve onuncu sınıftakilerin ise yarısından fazlası bu alanı seçmeyi düşünmemektedir. Bu konudaki kay kare testi sonuçları Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3: *İnsani Bilimler ve Sanat Alanını Seçmeyle İlgili Cinsiyet ve Sınıf Değişkenine İlişkin Kay Kare Testi Sonuçları*

Gruplar		Cinsiyet			X ²	sd	p
		Kadın	Erkek	Toplam			
İns. Bil ve San.	Düşünüyorum	24	5	29	11.19	2	.004
	Düşünmüyorum	50	48	98			
	Kararsızım	18	10	28			
Toplam		92	63	155			

Gruplar		Sınıf			X ²	sd	p
		9+10. sınıf	11 sınıf	Toplam			
İns. Bil ve San.	Düşünüyorum	15	13	28	9.14	2	.01
	Düşünmüyorum	39	59	98			
	Kararsızım	20	8	28			
Toplam		74	80	154			

3.3.Sosyal Bilimler, İş Yönetimi ve Hukuk alanını seçmeyle ilgili yapılan kay kare testi sonuçlarına bakıldığında bu alanı seçmede cinsiyetler ($X^2 = 8.69$, $df = 2$, $p < .01$) ve sınıflar arasında ($X^2 = 17.81$, $df = 2$, $p < .000$) anlamlı fark bulunmuştur. Ancak okul ($X^2 = 1.03$, $df = 2$, $p > .05$) ve not ortalamaları ($X^2 = 2,43$, $df = 2$, $p > .05$) arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Kız öğrencilerin bu alanı erkeklere göre daha fazla seçme eğilimi olduğu görülmektedir. Tabloya göre kızların üçte birinin erkeklerinse yarısından fazlası bu alanı

seçmeyi düşünmemektedir. Sınıflar açısından bakıldığında dokuzuncu ve onuncu sınıf öğrencilerinin bu alanı seçmeyi daha fazla düşündükleri görülmektedir. Düşünmeyenlerin üçte ikisi on birinci sınıf öğrencisidir. Tabloya göre 9. ve 10. altıda biri, 11. sınıfların ise dörtte biri kararsız görünmektedir. Bu konudaki kay kare testi sonuçları Tablo 4'de sunulmuştur

Tablo 4: *Sosyal Bilimler, İş yönetimi ve Hukuk Alanını Seçmeyle İlgili Cinsiyet ve Sınıf Değişkenine İlişkin Kay Kare Testi Sonuçları*

Gruplar		Cinsiyet			X ²	sd	p
		Kadın	Erkek	Toplam			
SosBi.İşY.Hu	Düşünüyorum	38	16	54	8.69	2	.013
	Düşünmüyorum	31	35	66			
	Kararsızım	24	10	34			
Toplam		93	61	154			

Gruplar		Sınıf			X ²	sd	p
		9+ 10.sınıflar	11.sınıflar	Toplam			
SoBil, İşY,Hu.	Düşünüyorum	38	16	54	17. 81	2	.000
	Düşünmüyorum	22	44	66			
	Kararsızım	13	21	34			
Toplam		73	81	154			

3.4. **Müsbet ve Doğal Bilimler alanını** seçmeyle ilgili yapılan kay kare testi sonuçlarına bakıldığında bu alanını seçmede okullar ($X^2= 6.7$, $df= 2$, $p < .03$) ve sınıflar ($X^2:=7.32$, $df= 2$, $p<.05$) arasında anlamlı fark bulunmuş ancak cinsiyetler ($X^2: 4.6$, $df: 2$, $p > .05$); not ortalamaları ($X^2= 2,43$, $df:= 2$, $p > .05$) arasında anlamlı fark bulunamamıştır.Bu konudaki kay kare testi sonuçları Tablo 5 de sunulmuştur.

Tablo 5: *Müsbet ve Doğal Bilimler Alanını Seçmeyle İlgili Okul Değişkenine İlişkin Kay Kare Testi Sonuçları*

Gruplar		okul			X ²	sd	p
		A.L	S.B.L.	Toplam			
Müs.ve D.Bil.	Düşünüyorum	32	20	52	6.79	2	.03
	Düşünmüyorum	31	39	70			
	Kararsızım	10	20	30			
Toplam		73	79	152			

Gruplar		sınıf			X ²	sd	p
		9+10.sınıf	11.sınıf	Toplam			
Müs.ve D.Bil.	Düşünüyorum	23	29	52	7.32	2.	.02
	Düşünmüyorum	41	29	70			
	Kararsızım	9	21	30			
Toplam		73	79	152			

Okul değişkeni açısından bakıldığında Anadolu Lisesine gidenlerin bu alanları seçmeyi daha fazla düşündükleri Sosyal Bilimler Lisesine gidenlerin ise yarısı ise seçmemeyi daha fazla düşündükleri görülmektedir. Sınıflar açısından bakılınca 11. sınıfların

bu alanı seçmeyi daha çok düşündüğü dokuzuncu ve onuncu sınıflarda çok büyük kısmının ise düşünmedikleri görülmektedir. Onbirinci sınıfların yaklaşık dörtte biri Müsbet ve Doğal Bilimler alanını seçme konusunda kararsızdır.

3.5.Mühendislik, Üretim ve Yapı alanını seçmeyle ilgili yapılan kay kare testi sonuçlarına bakıldığında bu alanı seçmede sınıflar ($X^2 = 13.43$, $df = 2$, $p < .002$) arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ancak not ortalamaları ($X^2 = .16$, $df = 2$, $p > .05$) ve okullar ($X^2 = 7.61$, $df = 2$, $p < .02$) arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında erkeklerden sadece üç (3) öğrencinin kararsızım denemesi nedeniyle o hücrede gerekli olan sayı olan beş (5) kişi bulunmamıştır. Kızlardan da sadece dokuz (9) öğrenci kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle kararsızım ve düşünüyorum diyenler bu değişkende tek grup olarak ele alınmış, yapılan analiz sonucunda gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur ($X^2 = 15.89$, $df = 1$, $p < .0001$), Bu konudaki kay kare testi sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. *Mühendislik, Üretim ve Yapı Alanını Seçmeyle İlgili Cinsiyet, Okul ve Sınıf Değişkenine İlişkin Kay Kare Testi Sonuçları*

Gruplar	Cinsiyet		Toplam	X ²	sd	p
	Kadın	Erkek				
Düşünüyorum	31	42	73			
Müh. Ür. Ya. Karar+ düşünmüyor	62	22	84	15.89	1	.0001
Toplam	93	64	157			

Gruplar	Sınıf		Toplam	X ²	sd	p
	9.+10.sınıf	11. sınıf				
Düşünüyorum	24	49	73			
Müh. Ür. Ya. Düşünmüyorum	45	26	71	13.43	2	.001
Kararsızım	6	6	12			
Toplam	75	81	156			

Cinsiyetler açısından bakıldığında erkeklerin üçte ikisinin kızların ise sadece üçte birinin mühendislik alanını seçmeyi istedikleri görülmektedir. Kız öğrencilerin büyük çoğunluğu düşünmüyorum seçeneğini işaretlemiştir. Sınıflar açısından bakıldığında onbirinci sınıf öğrencilerin üçte ikisinin seçmeyi düşündükleri, her iki sınıf grubunda da kararsızların düşük oranda olduğu görülmektedir.

3.6.Ziraat, ormancılık, su ürünleri ve veterinerlik alanını seçmeyle ilgili yapılan kay kare sonuçlarına göre cinsiyetler ($X^2 = 2.77$, $df = 2$, $p > .05$); okullar ($X^2 = 3.69$, $df = 2$, $p > .05$) ve not ortalamaları ($X^2 = .36$, $df = 2$, $p > .05$) arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Sınıflar arasında ise 9.+10. Sınıflar arasında düşünüyorum seçeneği işaretleyen kimsenin olmaması nedeniyle kay kare testi yapılamamıştır. Buna rağmen frekanslara bakıldığında 11. Sınıftan küçük bir grubun bu alanı seçmeyi düşündüğü, iki gruptakiler arasında da kararsızların çok büyük oranda oldukları görülmektedir.

3.7.Sağlık ve sosyal hizmetler alanını seçme ilgili yapılan kay kare testi sonuçlarına bakıldığında bu alanı seçmede cinsiyetler arasında ($X^2 = 11.13$, $df = 2$, $p < .004$), sınıflar

arasında ($X^2 = 25,07$, $df = 2$, $p < .0001$) ve not ortalamaları ($X^2 = 12,91$, $df = 2$, $p > .002$) arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ancak okullar ($X^2 = .51$, $df = 2$, $p > .05$) arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Değişkenlere ilişkin kay kare testi sonuçları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7: Sağlık ve Sosyal Hizmetler Alanını Seçmeyle İlgili Cinsiyet ve Sınıf Değişkenine İlişkin Kay Kare Testi Sonuçları

Gruplar	Cinsiyet			X ²	sd	p
	Kadın	Erkek	Toplam			
	Düşünüyorum	53	19	72		
Sağ, Sos.Hiz.	Düşünmüyorum	32	31	63	11.13	2
	Kararsızım	7	11	18		
Toplam		92	61	153		

Gruplar	Sınıf			X ²	sd	p
	9. +10.sınıf	11.sınıf	Toplam			
	Düşünüyorum	19	53	72		
Sağ, Sos.Hiz.	Düşünmüyorum	43	20	63	25.07	2
	Kararsızım	11	7	17		
Toplam		73	80	153		

Gruplar	Not ortalaması			X ²	sd	p
	75-100	50-74	Toplam			
	Düşünüyorum	58	8	66		
Sağ, Sos.Hiz.	Düşünmüyorum	35	23	58	12.91	2
	Kararsızım	11	6	17		
Toplam		104	37	141		

Cinsiyet açısından bakıldığında kızların sağlık ve sosyal hizmet alanını seçmeyi erkeklerden ağırlıklı olarak daha fazla istedikleri görülmektedir. Kızlar kendi aralarında değerlendirildiklerinde çok büyük kısmının seçmeyi düşündüğü, üçte birinin düşünmediği göze çarpmaktadır. Erkekler kendi aralarında değerlendirildiklerinde ise yarısının seçmeyi düşünmedikleri gözlenmektedir. Sınıflar açısından bakıldığında on birinci sınıfların sağlık ve sosyal hizmet alanını seçmeyi daha fazla istedikleri dokuzuncu ve onuncu sınıfların ise çok büyük kısmının seçmeyi düşünmedikleri anlaşılmaktadır. Not ortalaması açısından bakıldığında not ortalaması yüksek olanların yarısından fazlasının sağlık ve sosyal hizmetler alanını seçmeyi daha fazla düşündükleri görülmektedir. Not ortalaması daha düşük olanların yarısından fazlası, yüksek olanların üçte biri bu alanı seçmeyi düşünmemektedir.

3.8.Hizmetler alanını seçme ilgili yapılan kay kare testi sonuçlarına bakıldığında sınıflar arasında ($X^2 = 4,86$, $df = 2$, $p > .05$) cinsiyetler ($X^2 = 3,83$, $df = 2$, $p > .05$); okullar ($X^2 = .70$, $df = 2$, $p > .05$) ve not ortalamaları ($X^2 = .45$, $df = 2$, $p > .05$) arasında anlamlı fark bulunamamıştır.

Orta öğretim öğrencilerini seçmeyi düşündükleri eğitim alanları ile ilgili dağılımlara ilişkin bulgular

Orta öğretim öğrencilerini seçmeyi düşündükleri eğitim alanlarına ilişkin dağılımlara ilişkin tablo incelendiğinde görüldüğü gibi orta öğretim öğrencilerinin seçmeyi en fazla düşündükleri alan mühendislik, üretim ve yapı olarak görülmektedir ($\bar{X}=1,60$). Onu, sağlık ve sosyal hizmet ($\bar{X}=1,64$), müsbet ve doğal bilimler ($\bar{X}=1,85$) sosyal bilimler iş yönetimi ve hukuk ($\bar{X}=1,87$) eğitim ($\bar{X}=1,98$), insani bilimler ve sanat ($\bar{X}=2,00$), hizmetler ($\bar{X}=2,03$) ve ziraat, ormancılık, su ürünleri ve veterinerlik ($\bar{X}=2,09$) izlemektedir.

Tablo 8: Orta Öğretim Öğrencilerinin Seçmeyi Düşündükleri Eğitim Alanlarına İlişkin Dağılımları

Alanlar/ İlgili Bazı Bölümler	1		2		3		Orta- lama	Sıra
	Düşünüyorum		Kararsızım		Düşünmüyorum			
	f	%	f	%	f	%		
Eğitim Eğitim Bilimleri, ana okulu, ilk okul ve orta öğretim düzeyindeki öğretmenlikle ilgili bölümler, özel eğitim, mesleki eğitim, vb.	32	20.9	92	60.1	29	19	1.98	5
İnsani Bilimler ve Sanat Diller, Edebiyat, güzel sanatlar, müzik, halk sanatları	28	18.2	98	63.6	28	18.2	2.00	6
Sosyal Bilimler, İş Yönetimi ve Hukuk Örn. Psikoloji, sosyoloji, felsefe, ekonomi, hukuk, kamu, ilahiyat, gazetecilik,	54	35	66	42.9	34	21.1	1.87	4
Müsbet ve Doğal Bilimler Örn., Fizik, Kimya, Biyoloji, Matematik, Bilgisayar	52	34.3	70	46	30	19.7	1.85	3
Mühendislik, Üretim ve Yapı Tüm mühendislik alanları	73	46.8	71	45.5	12	7.7	1.60	1
Ziraat, Ormancılık, Su ürün ve Veterinerlik Örn., Ziraat, ormancılık, peysaj, veterinerlik, zooteknik	13	8.4	113	73.4	28	18.2	2.09	8
Sağlık ve Sosyal Hizmetler Örn., Tıp, hemşirelik, diş hekimliği, sosyal çalışma, beslenme	72	47.1	63	41.2	18	11.8	1.64	2
Hizmetler Örn, ulaşım, çevre, haberleşme, güvenlik	14	9.2	120	78.4	19	12.4	2.03	7

Bu durumda orta öğretim öğrencileri arasında en fazla istenen iki alanın mühendislik, üretim ve yapı ile sağlık ve sosyal hizmet alanları olduğu görülmektedir. En az istenen alanların ise hizmetler ile ziraat, ormancılık, su ürün ve veterinerlik olduğu anlaşılmaktadır. Alanlardaki frekans sayıları farklılaşması bazı öğrencilerin bazı alanları işaretlememiş olmasından kaynaklanmaktadır.

4. TARTIŞMA VE YORUM

Orta öğretim öğrencilerinin cinsiyet, okul, sınıf ve not ortalaması değişkenlerine göre seçmeyi düşündükleri eğitim alanlarına ilişkin bulguların tartışma ve yorumu

4.1.Eğitim

Cinsiyetler arasında bu alanı seçmeyi düşünme konusunda fark bulunmaması öğretmenlik mesleğinin kadınlara ait olduğu yönündeki (Çermik, Doğan ve Şahin, 2010) geleneksel algıya uymaması açısından anlamlıdır. Bu durum her iki cinsiyetin de eğitim alanına karşı benzer yaklaşımları olduğu biçiminde yorumlanabilir. Adıgüzel ve Karadağ (2013) tarafından liselilerle yapılan bir çalışmada öğrencilerin en fazla olmak istedikleri mesleğin öğretmenlik olduğu bulunmuştur. Bulgular eğitim alanını seçmede *okullar* arasında Sosyal Bilimler Lisesi lehine fark olduğunu göstermektedir. Eğitim fakülteleri YGS 1, YGS 5, TS 1 ve 2, TM 2 ve 3, MF 1 ve 2, Dil 1 gibi farklı puan türlerinden öğrenci olsa da fen ve matematik öğretmenlikleri gibi alanların dışında çoğu MF ağırlıklı olmayan puan türleridir. O nedenle Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin bu alanı seçmeyi düşünmeleri anlamlı görünmektedir. *Sınıflar* arasında fark bulunmaması, farklı sınıftaki öğrencilerin eğitim alanı ile ilgili tercihlerinin benzerlik gösterdiği yönünde açıklanabilir. *Not ortalamasında* fark bulunmaması ise, farklı not ortalamasında olsa da öğrencilerin öğretmenliği tercih edebildikleri ile açıklanabilir. Öğretmenlik mesleğinin puan dağılımı oldukça geniştir. Dolayısıyla her başarı durumundan ve puan düzeyinden öğrenciye uygun öğretmenlik mesleği bulunabilir.

4.2.İnsani Bilimler ve Sanat

Araştırma bulguları bu alanı seçmede kızlar lehine *cinsiyetler* arasında ve 9.10. sınıflar lehine *sınıflar* arasında fark olduğunu göstermektedir. Bulgular, erkek öğrencilerin ağırlıklı olarak bu alanı seçmeyi düşünmediklerini ve daha kararsız olduklarını göstermektedir. Bu bulgu, yapılan çalışma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir (Hamamcı, Bacanlı ve Doğan, 2013; Öztemel, 2012). Kızların bu alanı seçmeyi daha fazla düşünmeleri Korkut-Owen, Kelecioğlu ve Owen (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmada kızların daha fazla seçtikleri alanlardan birisinin insani bilimler ve sanat alanı olduğunun bulunması ile benzerdir. Ancak kız öğrenciler kendi aralarında değerlendirildiklerinde bu alanı seçmeyi düşünmeyenlerin fazla olduğunun üzerinde durmak gerekir. *Okul* değişkeninde fark bulunmaması, çalışmanın yapıldığı liselerdeki öğrencilerinin sanat ağırlıklı eğitim almamaları, bu nedenle bu alanları tercih etmemeleri ile açıklanabilir.

Bu arada on birinci *sınıfların* bu alanı seçmeyi fazla düşünmemeleri, dokuzuncu ve onuncu sınıftakilerin de yarısından fazlasının bu alanı seçmeyi düşünmemeleri son yıllarda bu alana yönelmede artış olduğu bilgisiyle örtüşmemektedir (Korkut Owen, Kelecioğlu ve Owen, 2014). Bu durum bu alanlardan mezun olanların iş bulmada yaşadıkları sıkıntılarla açıklanabilir. 11. sınıf öğrencileri meslek seçimi yaparken iş bulma kaygısını daha fazla yaşadıklarından bu alanları daha az tercih etmeyi düşünüyor olabilirler. TÜİK (2013) verilerine göre üniversite mezunları arasında işsizlik oranı en yüksek olan alan sanattır. *Not ortalamasında* fark bulunmaması ise, dil, müzik, sanat ağırlıklı bu alanlara akademik başarıdan çok bu alanlarla ilgili özel yetenek ve ilgi ile girilmesi ile açıklanabilir.

4.3.Sosyal Bilimler İş Yönetimi ve Hukuk

Bu çalışmada *cinsiyetler* arasında kızların bu alanı seçmeyi daha fazla düşündükleri görünmektedir. Erkeklerin yarısından fazlasının bu alanı seçmeyi düşünmemeleri bu alanların ağırlıklı olarak kadınların seçtiği bir alan gibi algılanmasıyla açıklanabilir. Bu bulgu bu alanı seçme konusunda cinsiyetler arası farkın kapanmak üzere olduğu bulgusuyla

(Korkut Owen, Kelecioğlu ve Owen, 2014) çelişmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde kızların psikoloji gibi sosyal alanları daha fazla seçtikleri (National Science Foundation, 2013) ve Avrupa ülkelerinde de benzeri bir eğilimin olduğu (Bebbington, 2003) belirtilmektedir. *Okul* türüne bakıldığında gruplar arasında fark bulunmamıştır. Sosyal Bilimler Lisesi öğrencileri daha çok TS puan türünde, Anadolu Lisesi öğrencileri ise MF ve TM puan türünde bölüm tercihi yapmaktadırlar. Sosyal bilimler iş yönetimi ve hukuk alanı ise daha çok TM puan türü ile öğrenci almaktadır. Bu nedenle bu alanda okul değişkeninde fark çıkmamış olabilir. Öte yandan bu çalışmada 9. ve 10. sınıflar bu alanı seçmeyi daha çok düşünürken liseyi bitirmeye yakın olan 11. sınıfların üçte birinin bu alanı seçmeyi düşünmemeleri iş bulma kaygısı ile açıklanabilir. Yapılan çalışmalarda lise öğrencilerinin meslek seçimi yapmalarında büyük oranda mezun olduklarında iş bulma kolaylığı değişkeninin etkili olduğu belirtilmektedir (Çurgatay, 2010). Aslında 11. sınıfların dörtte biri dokuzuncu ve onuncu sınıfların altıda birinin kararsız olması da ilginçtir. On birinci sınıftakilerin kararsızlıkları daha azalmış görünmektedir. Okul değişkeninde fark bulunmaması okulların farklı ders ağırlıkları nedeniyle öğrencilerin bölüm tercihlerinin de farklı puan türlerinden olması ile açıklanabilir. *Not ortalamasında* gruplar arasında fark bulunmamıştır. Hukuk, TM puan türünde yüksek puanla tercih edilmekte ve ülkemizde en prestijli meslekler arasında yer almaktadır (Adıgüzel ve Karadaş, 2013; Sunar, 2015). Not ortalaması farklı öğrencilerin tercih etmemesi ise alan mezunlarının çoğunlukla özel sektörde istihdam edilmesi ve dolayısıyla mezun olunca iş bulma kaygısı ile açıklanabilir.

4.4. Müsbet ve Doğal Bilimler

Cinsiyet değişkeninde fark bulunmaması Korkut Owen, Kelecioğlu ve Owen (2014) tarafından yapılan çalışmadaki bulgularla örtüşmektedir. Sözü edilen çalışmada, bu alan daha çok erkeklerin ağırlıkta olduğu bir alan olsa da 2010'dan itibaren kız ve erkek öğrencilerin bu alanı seçme oranları birbirine çok yakın olduğu görülmüştür. *Okul* değişkenine bakıldığında Anadolu Lisesi öğrencilerinin bu alanı seçmeyi daha fazla düşündükleri görülmektedir. Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin ise yarısı müsbet ve doğal bilimler alanını seçmeyi düşünmeme eğilimindedirler. Bunda aldıkları derslerin bu alanları seçmeye fazla uygun olmamasının payının olduğu söylenebilir. Ayrıca müsbet ve doğal bilimler alanı MF ağırlıklı puan gerektirmektedir ve Anadolu Lisesinde bu puan türüne uygun ağırlıkta dersler verilmektedir. Bu nedenle Anadolu Lisesi öğrencilerinin bu alanı daha çok tercih ettikleri düşünülmektedir. *Sınıflar* açısından 11. sınıfların daha fazla düşünmeleri karar verme aşamasına yaklaşmaları ile açıklanabilir. Belirgin biçimde dokuzuncu ve onuncu sınıftakiler bu alanı seçmeyi düşünmemektedirler. Bunun nedeni o alanları zor bulmaları ile açıklanabilir. *Not ortalamasında* fark bulunmaması ise müsbet ve doğal bilimler alt alanlarının her üniversitede var olması ve puan genişliğinin oldukça fazla olması ile açıklanabilir.

4.5. Mühendislik, Üretim ve Yapı

Araştırma bulguları bu alanı seçmeyi düşünme konusunda *cinsiyetler* arasında erkekler lehine ve *sınıflar* açısından 11. sınıf lehine fark olduğunu göstermektedir. Elde edilen bulgulara göre erkeklerin üçte ikisinin kızların ise sadece üçte birinin mühendislik alanını seçmeyi istedikleri görülmektedir. Kız öğrencilerinin çok büyük bir kısmı bu alanı seçmeyi düşünmemektedirler. Daha önce yapılan çalışmalarda da mühendislik alanında cinsiyetler arasındaki erkekler lehine çok büyük farkın olduğu saptanmıştır (Korkut Owen, Kelecioğlu ve Owen, 2014; Korkut Owen ve Mutlu, 2016; Yelken, 2009). Bu sonuç, OECD ülkelerindeki (Severiens ve ten Dam, 2012) ve ABD'deki eğilimlerle (Griffith, 2010; Scutt, Gilmartin, Sheppard ve Brunhaver, 2013) paralellik göstermektedir. *Okul* değişkeninde fark bulunmaması her iki okul öğrencilerinin de toplumumuzda prestijli meslekler arasındaki bu

mesleği eşit düzeyde tercih etmeleri ile açıklanabilir. Bu bulgu Anadolu Lisesi öğrencilerinin daha çok mühendislik bölümünü tercih ettiklerine ilişkin bulguyla (Yelken, 2009) örtüşmemektedir. Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinin daha çok sözel (TS puan türünde), Anadolu Lisesi öğrencilerinin ise daha çok sayısal (MF ve TM puan türünde) puanla kazanılan bölümler seçtikleri düşünüldüğünde sayısal puan ağırlıklı bir meslek olan mühendislik alanında okullar arasında fark çıkmaması araştırma konusu olabilir. *Sınıflar* açısından on birinci sınıfların çok büyük bir kısmının bu alanı seçmeyi daha fazla düşünmeleri karar verme aşamasına yaklaşmaları ile açıklanabilir. İlginç biçimde her iki sınıf grubunda da kararsızların düşük oranda olduğu görülmektedir. Bu alandaki kararlılığın bu kadar belirgin olması üzerinde daha fazla çalışmayı hak edecek bir önem göstermektedir. *Not ortalamasında* fark bulunmaması ise yüksek ve düşük not ortalamasına sahip öğrencilerin bu alana benzer şekilde yaklaştığı ile açıklanabilir. Yapılan bir çalışmada ortaöğretimdeki akademik başarı ile ÖSS' deki başarı arasında orta düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki bulunduğu belirtilse de (Dursun, 2008), bu çalışmadaki bulgu araştırmayı desteklememektedir. Fazla sayıda farklı mühendislik bölümlerinin olması ve üniversiteler arasında mühendislik puan farkının oldukça geniş olmasından dolayı yüksek ve düşük not ortalamasına sahip öğrencilerin bu alana özgü benzer eğilim gösterdikleri söylenebilir.

4.6.Ziraat, ormancılık, su ürünleri ve veterinerlik

Cinsiyet değişkeni açısından fark olmaması her iki cinsiyetin de bu alana benzer şekilde yaklaştığını göstermektedir. Aslında bu alan daha fazla erkek ağırlıklı bir alan olarak algılanmaktadır. Öte yandan özellikle veterinerlik alanındaki öğrencilerin yaklaşık %80'inin kadınlardan oluştuğunu gösteren çalışmalar (Miller, 2012) bulunmaktadır. Bu durum, ziraat, ormancılık, su ürünleri ve veterinerlik ana alanın altındaki bölümler dikkate alınarak yeniden inceleme yapmak gerektiğini düşündürmektedir. İlk *sınıf* grubunda kimsenin bu alanı seçmeyi planladığını gösteren işaretlemeyi yapmaması nedeniyle sınıf değişkeniyle ilgili kay kare yapılamamış sadece frekanslara bakıldığında 11. sınıftan küçük bir grubun bu alanı seçmeyi düşündüğü görülmektedir. *Okul ile not ortalamasında* fark bulunmaması ise okul ve başarı düzeyleri farklı olan öğrencilerin de bu alanı prestij ve iş bulma kaygısı ile tercih etmedikleri ile açıklanabilir. Ülkemizde yapılan çalışmada genel not ortalaması düşük olan öğrencilerin Ziraat Fakültelerini seçtikleri belirtilse de (Ayık, Özdemir ve Yavuz, 2007), bu alana yönelik farklı okul ve not ortalaması olan öğrencilerin benzer yaklaşımda olduğu söylenebilir.

4.7.Sağlık ve Sosyal Hizmetler

Cinsiyetler açısından kızların, kızların kendi içlerinde de çoğunun bu alana yönelmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Erkeklerin yarısı bu alanı seçmeyi planlamamaktadır. Korkut Owen, Kelecioğlu ve Owen, (2014) tarafından yapılan çalışmada da kızların bu alanları daha fazla seçtikleri bulunmuştur. Aslında bu bulgunun sağlıkla ilgili boyutu alan yazınla ve çalışma yaşamındaki gerçeklerle paralellik göstermektedir. Tarihsel olarak sağlık sektörü kadınların çoğunlukta olduğu bir sektör olarak anılmaktadır ve giderek daha fazla kadın ağırlıklı bir yapı göstermektedir (Urhan ve Etiler, 2011). Bu anlamda TÜİK (2009) verilerine bakıldığında tüm sektörler için istihdam edilenlerin % 28'i kadın iken, bu oran sağlık sektöründe % 55'e çıkmaktadır. Sağlık sektöründe kadın sayısının fazla olmasında hemşirelik ve ebelik gibi mesleklerinin geleneksel olarak kadın işi olarak algılanmasının bir katkısı olabilir. Bakada-Mardin, Tulun ve arkadaşları (2000) her ne kadar bu alan kadın alanı olarak görülse de yüksek gelir ve prestijli olan doktorluğun erkekler arasında daha yaygın olduğunu belirtmektedirler. OECD ülkeleriyle ilgili çalışmaya göre Türkiye' de kadın doktor oranı % 40'dır (T.C. Sağlık Bakanlığı, Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu, 2015). Erkeklerin yarısının kararsız olmaları,

bu alanda doktorluk dışındaki mesleklerin kadın ağırlıklı olması ile açıklanabilir. *Okul* değişkeninde fark bulunmaması ise her iki okuldaki öğrencilerin de ülkemizde en prestijli ve iş bulma kolaylığı olan meslekleri tercih etmeleri ile açıklanabilir. Her ne kadar Sosyal Bilimler Lisesi sözel puan ağırlıklı mesleklere yönelik öğrenci yetiştirse de, öğrencilerin tercihlerini daha çok prestijli mesleklere yönelik yaptıkları söylenebilir. *Sınıflar* açısından bakıldığında, bu alanı da on birinci sınıfların daha çok düşündükleri görülmektedir. Dokuzuncu ve onuncu sınıfların ise çok büyük kısmının bu alanı seçmeyi düşünmemeleri bu alanı zor bulmalarıyla ve karar vermeye biraz daha zamanlarının olmasıyla açıklanabilir. Karar verme aşamasına yaklaşmış olmaları nedeniyle on birinci sınıfların daha net oldukları düşünülebilir. Adıgüzel ve Karadaş (2013) tarafından 10. sınıflarla yapılan bir çalışmada öğrencilerin en fazla gitmek istedikleri okullar arasında tıp fakültesi üçüncü sırada yer almaktadır. Bu durumda onuncu sınıfların en fazla düşündükleri alanlardan birisi sağlıkla ilgili alanlar gibi görünmektedir. *Not ortalaması* yüksek olanların çok büyük bir kısmının sağlık alanını düşünmeleri bu alanın altında yer alan tıp fakültesi gibi çok yüksek puanla öğrenci alan okulların olması nedeniyle beklenebilecek bir durumdur. Yapılan çalışmada ortaöğretim not ortalaması yüksek olan öğrencilerin tıp, diş, eczacılık gibi sağlık alanlarını tercih ettikleri belirtilmektedir (Ayık, Özdemir ve Yavuz, 2007).

4.8. Hizmetler:

Çalışmanın bulguları bu alanda değişkenler açısından fark olmadığını göstermektedir. Bu çalışmanın ikinci problemine ilişkin bulgularda da lise öğrencilerinin seçmeyi en az düşündükleri alanlardan birisinin hizmetler alanı olduğu bulunmuştur. Bu anlamda bakıldığında kız ve erkek öğrencilerin, farklı okullarda ve sınıflarda olanların ve not ortalamaları farklı olan öğrencilerin bu alanı benzer derecede seçmeyi planladıkları yorumu yapılabilir. Korkut Owen, Kelecioğlu ve Owen, (2014) tarafından yapılan çalışmada bu alanın daha çok erkek ağırlıklı olduğu saptanmıştır. Bu çalışmada cinsiyetler arasında fark bulunmamış olması her iki cinsiyetin de bu alanı benzer derecede seçmeyi planladıklarını düşündürmektedir. Daha az tercih edilen alanlar olan hizmet alanlarında okullar, sınıflar ve not ortalamaları açısından fark olmamasının diğer nedenleri ise bu alandan mezun olanların daha çok özel sektörde çalışmaları ve istihdam sıkıntısı yaşamalarından dolayı her değişkene göre öğrencilerin benzer yaklaşımda olduğu söylenebilir.

Orta öğretim öğrencilerini seçmeyi düşündükleri eğitim alanları ile ilgili dağılımlara ilişkin bulguların tartışma ve yorumu

En fazla istenen ilk üç alan mühendislik, üretim ve yapı, sağlık ve sosyal hizmet ile sosyal bilimler iş yönetimi ve hukuk olarak görülmektedir. Mühendislik, sağlık alanları, hukuk ve yönetsel görevler her zaman prestijli meslekler olarak görülmüşlerdir. Özen ve Gülaçtı (2006) tarafından yapılan bir çalışmada elde edilen bulgulardan birisine göre lise öğrencilerinin en prestijli gördükleri on meslek şu şekilde sıralanmaktadır: Bilgisayar mühendisliği, avukatlık, doktorluk, diş hekimliği, kamu yöneticiliği, elektrik-elektronik mühendisliği, mimarlık, otomotiv mühendisliği, subaylık, tekstil mühendisliği. Daha yenilerde Sunar (2015) tarafından yapılan çalışmada ise liseliler arasında en prestijli mesleklerin ilk sekizinde yer alan meslekler şunlardır: Tıp doktoru, üniversite profesörü, hakim, diş hekimi, öğretmen, mimar, vali ve makine mühendisi. Görüldüğü gibi iki çalışmada yer alan mesleklerin çoğu mühendislik, üretim ve yapı, sağlık ve sosyal hizmet ile sosyal bilimler iş yönetimi ve hukuk alanlarına aittir. Adıgüzel ve Karadaş (2013) tarafından liselilerle yapılan bir çalışmada öğrencilerin en fazla olmak istedikleri meslekler arasında hukuk ikinci sırada yer almaktadır. Korkut Owen, Kelecioğlu ve Owen (2014) tarafından yapılan çalışmada da 2002-2012 yılları arasında öğrencilerin tercih ettikleri

alanlara bakıldığında yıllar içinde en yüksek artışın Sosyal Bilimler, İş Yönetimi ve Hukuk alanında olduğu görülmüştür.

En az istenen alan ziraat, ormancılık, su ürünleri ve veterinerlik alanıdır ve onu hizmetler ve insani bilimler ve sanat alanları izlemektedir. Bu bulgu Korkut-Owen, Kelecioğlu ve Owen (2014) tarafından yapılan çalışmada on bir yıllık süreçte İnsani Bilimler ve Sanat ile Hizmetler alanındaki tercih yüzdelerinde artış olduğu bulgusuyla örtüşmemektedir. Ancak aynı araştırmadaki Hizmetler ve Ziraat, Ormancılık, Su Ürünleri ve Veterinerlik alanlarının tercihindeki düşüş eğilimi bulgusuyla paralellik göstermektedir.

Yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinin su ürünleri bölümünü kendi isteğinden çok başkalarının önerileri üzerine, ziraat fakültesi öğrencilerinin ise iş bulma konusunda çaresizlik duygularından dolayı bu bölümleri seçtikleri belirtilmiştir (Sarıkaya ve Khorshid, 2009). Dolayısıyla mezun olduktan sonra iş bulamama sıkıntısından dolayı ve iş bulsalar da prestijli iş olarak algılanamamalarından dolayı öğrenciler bu alanları daha az tercih ediyor olabilirler.

Ülkemizde TÜİK (2014) verilerine göre daha önce Hizmet sektöründe çalışanların işsizlik oranının en yüksek (%50) seviyede olduğu görülmektedir. Ziraat, ormancılık, su ürünleri ve veterinerlik, insani bilimler ve sanat alanları istihdam olanakları açısından düşük oranlara sahiptir. Bu çalışmada öğrencilerin bu alanları en az tercih etmeleri istihdam azlığı ve mezun olunca iş bulamama kaygısı ile açıklanabilir. Ayrıca yapılan çalışmalarda öğrencilerin Ziraat Mühendisliğini seçme nedenlerinin başında puanlarının yetersiz olması nedeniyle arzu ettikleri programa girme şanslarının olmaması olarak açıklanmıştır (Yurdakul ve Bostanbudak, 2003). Dolayısıyla öğrencilerin en son tercihleri ziraat, ormancılık, su ürünleri ve veterinerlik programıdır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak bu araştırmada elde edilen bulgular, öğrencilerin eğitim alanını seçmelerinde okulun; insani bilimler alanını seçmede cinsiyetin ve sınıfın; sosyal bilimler, iş yönetimi ve hukuk alanını seçmede de cinsiyet ve sınıfın; müsbet ve doğal bilimleri seçmede okul ve sınıfın; mühendislik alanını seçmede cinsiyet ve sınıfın; ziraat, ormancılık, su ürünleri ve veterinerlik alanını seçmede sınıfın; sağlık ve sosyal hizmet alanını seçmede cinsiyet, sınıf ve not ortalamasının arasında anlamlı farklar bulunmuş, hizmet alanını seçmede ise hiçbir değişken açısından anlamlı fark bulunmamıştır. Araştırmada ayrıca en fazla istenen ilk üç alanın mühendislik, üretim ve yapı, sağlık ve sosyal hizmet ile sosyal bilimler iş yönetimi ve hukuk olduğu görülmektedir. En az istenen alanların ise, ziraat, ormancılık, su ürünleri ve veterinerlik, hizmetler, insani bilimler ve sanat alanları olduğu görülmektedir.

Araştırmanın genelinde alan tercihi yaparken kararsız kalan öğrencilerin oldukça fazla olduğu, özellikle 11. Sınıf öğrencilerinin çoğu alanda diğer sınıflara göre daha kararsız oldukları görülmektedir. Alan yazında meslek seçiminde kararsızlığın yanlış seçimler yapmaya yol açtığı belirtilmektedir. Alan yazında mesleki kararsızlığın nedenleri olarak, öğrencinin kendini tanımaması, meslekler hakkında yeterince bilgi sahibi olmaması ve karar verme beceri eksikliği olabileceği belirtilmektedir. Bu bilgilere dayanarak öğrencilere bu konuda verilebilecek bilgilendirici grup rehberliği hizmetleri ve psiko-eğitsel grup çalışmaları ve özellikle kendini tanıma ve karar verme becerileri konusunda psikolojik danışma hizmetleri yararlı olabilir.

Araştırma sonuçları öğrencilerin meslek tercihi yaparken daha çok prestijli meslekleri tercih etme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Öğrencilerin farklı okullarda farklı içerikte eğitim almalarına rağmen benzer prestijli meslekleri tercih etmeleri, meslek

seçiminde önem vermeleri gereken özelliklerin yeterince farkında olmadıkları anlamına gelebilir. Bu durum öğrencilerin kendi özelliklerine göre değil de toplumsal beklentilere göre seçim yaptıklarını düşündürmektedir. Kariyer psikolojik danışmanlığı açısından öğrencilere rehberlik hizmetleri kapsamında meslek ve alan seçerken hangi özelliklere göre seçimleri konusunda bilgilendirici seminerler ve bu konuda hazırlanmış psiko-eğitsel programların uygulanması uygun olacaktır.

Bu araştırmanın sınırlılıklarından birisi sekiz eğitim alanının genel olarak alınması ve o alanlara giren tüm bölümlerin alınmamasıdır. Çok fazla bölüm olması nedeniyle bu durum sıkıntılı olsa da fakülteler biçiminde alınarak araştırmanın yeniden yapılması daha anlamlı sonuçların bulunmasını sağlayabilir. Çalışma ulaşılabilirliği olan iki okul alınmıştır. Farklı okul türlerinden daha fazla öğrenciye ulaşılarak daha güçlü sonuçlar elde edilebilir. Ayrıca öğrencilerle alan tercihlerinin nedenleri konusunda derinlemesine bilgi toplamayı sağlayan nitel araştırmaların, konuya daha da katkı getireceği düşünülmektedir.

6. KAYNAKÇA

- Adıgüzel, A. ve Karadaş, H. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin okula ilişkin tutumlarının devamsızlık ve okul başarıları arasındaki ilişki. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 49-66
- Atlı, A. (2016). Lise öğrencilerinin meslek tercihlerinin yetenek, ilgi ve mesleki değerlerine göre incelenmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 555-573.
- Ayık, Y. Z., Özdemir, A. ve Yavuz, U. (2007). Lise türü ve mezuniyet başarısının kazanılan fakülte ile ilişkisinin veri madenciliği tekniği ile analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 10(2), 441-454.
- Bacanlı, F. (2012). Kariyer karar verme güçlükleri ve meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançların ilişkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (37), (86-95).
- Bakada-Mardin, A. Tulun, A. M. Ve ark. (2000). *Sağlık sektöründe kadın*. TC Başbakanlık, TSSGM yayınları. http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/saglik_sektorunde_kadin.pdf
- Bebbington, A. J. (2003). Global networks and local developments: agendas for Development Geography, *Tijdschrift voor Economische et Sociale Geografie*, 94 (3), 297-309.
- Çermik, H., Doğan, B. ve Şahin, A. (2010). Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih sebepleri *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 201-212.
- Çurğatay, V. (2010). *Üniversite sınavına girecek öğrencilerin meslek seçimini etkileyen sosyo-kültürel faktörler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Davison, M. L., Jew, G. B. ve Davenport, E. C. (2014). Patterns of SAT scores, choice of STEM major, and gender. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 47, 118-126. doi:10.1177/0748175614522269.
- Dursun, S. (2008). *İstanbul ili Anadolu liseleri onbirinci sınıf fen bölümü öğrencilerinin matematik, fiziki, kimya, geometri ve biyoloji akademik başarı puanlarının ÖSS say-2 puanını yordama derecesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

- Griffith, A.L. (2010). *Persistence of women and minorities in STEM field majors: Is it the school that matters?* 12 Temmuz 2016'da aşağıdaki adresten alınmıştır.
<http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1137&context=workingpapers>
- Hacettepe Üniversitesi Psikometri Uygulama ve Araştırma Merkezi (2014). *Ankara ilindeki lise 4. sınıf öğrencilerinin üniversite ve meslek seçimlerini etkileyen faktörler.*
www.hupam.hacettepe.edu.tr/hupamsunum030315.pptx
- Hamamcı, Z. ve Hamurlu, M. K. (2005). *Anne babaların meslek gelişimine yardımcı olmaya yönelik tutumları ve bilgi düzeylerinin çocuklarının mesleki kararsızlıkları ile ilişkisi.* *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(10), 55-69.
- Hamamcı, Z., Bacanlı, F. ve Doğan, H. (2013). İlköğretim ortaöğretim ve üniversite öğrencilerinde mesleki ve eğitsel kararlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (44), 284-299.
- Korkut Owen F. Kepir, D.D., Özdemir, S., Ulaş, Ö. ve Yılmaz, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3),135-151.
- Korkut Owen, F., Kelecioğlu, H. ve Owen, D. W. (2014). Cinsiyetlere göre üniversitelerdeki onbir yıllık eğilim: Kariyer danışmanlığı için doğurgular. *International Journal of Human Sciences*, 11(1), 794-813. doi: [10.14687/ijhs.v11i1.2845](https://doi.org/10.14687/ijhs.v11i1.2845)
- Korkut Owen, F. ve Mutlu, T. (2016). Türkiye'de fen bilimleri, teknoloji, mühendislik ve matematik alanlarının seçiminde cinsiyetler arası farklılıklar, *Yaşadıkça Eğitim*, 30(2), 53-72.
- Miller, C. M. (2012). Man's best friend is trending toward women. *University of Tennessee Honors Thesis Projects*. http://trace.tennessee.edu/utk_chanhonoproj/1558
- National Science Foundation, National Center for Science and Engineering Statistics (2013). *Women, minorities, and persons with disabilities in science and engineering: 2013*. Special Report NSF 13-304. Arlington, VA. Available at <http://www.nsf.gov/statistics/wmpd/>
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) (2013). *Sürekli yayınlar*
<http://osym.gov.tr/belge/1-128/sureli-yayinlar.html>.
- Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) (2016). 2016 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi yükseköğretim programları ve kontenjanları kılavuzu
<http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2016/LYS/TERCIH/OSYSKONTKILAVU ZU18072016.pdf>
- Özcan, M. (2010). *Anadolu meslek lisesi öğrencilerinin okudukları okulu seçme nedenleri ve gelecek beklentileri.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Özen, Y. ve Gülaçtı, F. (2006). Genel lise ve imam hatip lisesi son sınıf öğrencilerinin meslekleri prestij yönünden algılamaları ve algılamalarını etkileyen bazı faktörler. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 49-68.
- Öztemel, K. (2012). Kariyer kararsızlığı ile mesleki karar verme öz yeterlik ve kontrol odağı arasındaki ilişkiler, *GEFAD / GUGJEF* 32(2), 459-477.
- Öztemel, K. (2013). Lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlüklerinin yordayıcıları olarak algılanan sosyal destek ve cinsiyet, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(3), 241-257.

- Sarıkaya, T. ve Khorshid, L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini Etkileyen etmenlerin incelenmesi: üniversite Öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Bahar*, 7(2), 393-423.
- Scutt, H.I., Gilmartin, S.K., Sheppard, S. ve Brunhaver, S. (2013). Research-informed practices for inclusive science, technology, engineering, and math (STEM) classrooms: strategies for educators to close the gender gap. Paper presented 120th ASEE Annual Conference and Exposition, 23-26 June, 2013, Atlanta. 04 Ağustos 2016 tarihinde
http://www.stanford.edu/group/design_education/wikiupload/4/46/ASEE_2013_Scutt.pdf adresinden alınmıştır.
- Severiens, S. ve ten Dam, G. (2012). Leaving college: A gender comparison in male and female dominated programs, *Research in High Education*, 53, 453–470.
- Sunar, L. (2015). Türkiye mesleki itibar araştırması. 04 Ağustos 2016 tarihinde aşağıdaki <http://turkeyses.net/wp-content/uploads/2015/05/T%C3%BCrkiye-Mesleki-%C4%B0tibar-Skalas%C4%B1-Sunumu-Son.pdf> adresten alınmıştır.
- Şahin, İ., Zoraloğlu, Y. R. ve Şahin-Fırat, N. (2011). Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçları, eğitsel hedefleri, üniversite öğreniminden beklentileri ve memnuniyet durumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(3), 429-452.
- T.C. Sağlık Bakanlığı, Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu (2015). OECD, Avrupa Birliği Sağlık İstatistikleri ve Türkiye Hastanelerde Beşeri ve Fiziki Kaynakların İncelenmesi. <http://www.tkhk.gov.tr/Dosyalar/35c966a9f1d343909d4d0858bec69333.pdf>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) (2009). *İşgücü istatistikleri*. www.tuik.gov.tr
- Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) (2013). *FOET 99, Eğitim ve Öğretim Alanları Sınıflaması*, <http://tuikapp.tuik.gov.tr/DIESS/SiniflamaSurumDetayAction.do?surumId=161&turId=9> sayfasından 23 Aralık 2013 tarihinde alınmıştır.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) (2014). Hane halkı işgücü istatistikleri, 24 Eylül 2016 tarihinde,
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16014> sayfasından alınmıştır.
- UNESCO (2011). International Standard Classification of Education (ISCED 2011). <http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/isced-2011-en.pdf>
- Urhan, B. ve Etiler, N. (2011). Sağlık sektöründe kadın emeğinin toplumsal cinsiyet açısından analizi, *Çalışma ve Toplum*, 2, 191-215.
- Yelken, K. (2009). *Orta öğretim son sınıf öğrencilerinin üniversite tercihlerini ve meslek seçimini etkileyen faktörler “ Sakarya il merkezi örneği ”*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (6. baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yurdakul, O. ve Bostan-Budak, D. (2003). Ziraat Mühendisliği Eğitiminde Öğrencilerin Program ve Altprogram Tercihlerini Etkileyen Faktörler. *Ege Üniversitesi Tarım Ekonomisi Dergisi*, 28-36.